

DOI: 10.31866/2616-7603.2.1.2019.173023

УДК 338.48-6:615.8(477)

РОЗВИТОК WELLNESS-ТУРИЗМУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

Леся Устименко^{1а}, Наталія Булгакова^{2а}¹ Кандидат педагогічних наук; ORCID: 0000-0003-2631-1459; e-mail: ustilesia@gmail.com² Викладач; ORCID: 0000-0001-8910-0574; e-mail: mrs.bulgakova@ukr.net^а Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

Анотація

Мета дослідження – аналіз впливу wellness-туризму на трансформацію туристичної індустрії в Україні. **Методика.** Проаналізовано основні підходи у вітчизняній та зарубіжній літературі щодо таких дефініцій як «SPA» и «wellness», «wellness-туризм». Охарактеризовано основні тенденції розвитку wellness-туризму існуючі проблеми розвитку туристсько-рекреаційних комплексів України. Обґрунтовано доцільність змін в організації діяльності туристсько-рекреаційних комплексів України, як складової трансформації туристичної індустрії. **Результати.** Розроблено нові на вітчизняному ринку wellness-туризму форми роботи з клієнтами туристсько-рекреаційних комплексів, зокрема – wellness weekend-tours. Визначено основні цільові групи на які орієнтовані wellness та SPA послуги та пов'язані з ними інноваційні технології. **Наукова новизна.** Систематизовано основні wellness-інновації, їх форми, види та специфіку, що дозволять краще трансформуватись туристсько-рекреаційним комплексам з метою задоволення сучасних потреб населення. Запропоновано до вживання термін «wellness weekend-tours», визначити основні шляхи оптимізації wellness-діяльності в умовах трансформації туристичної індустрії України. **Практична значимість.** Запропоновано орієнтовні рекреаційні інновації, що базуються на використанні закордонного досвіду організації діяльності туристсько-рекреаційних комплексів України.

Ключові слова: wellness; wellness-туризм; wellness-інновації; SPA послуги; туристсько-рекреаційна діяльність; трансформація туристичної індустрії; рекреаційні інновації; wellness weekend-tours

Вступ

Розвиток сучасної цивілізації характеризується прогресуючою урбанізацією, технологізацією, зменшенням частки природного середовища в основних місцях проживання населення, погіршенням екологічного стану, а також зростаючим темпом життя, що зумовлює потребу сучасної людини у відновленні фізичних сил та психоемоційного стану. Швидка трансформація суспільства, так званої

техногенної цивілізації, передбачає зміни не лише в парадигмі рекреаційних потреб населення але й трансформацію відповідно запитам суспільства рекреаційної системи в цілому та туристичної індустрії, зокрема. І така трансформація відбувається – яскравим прикладом можна назвати збільшення на туристсько-рекреаційному ринку сегменту велнес-туризму. Постійно збільшується частка туристів, орієнтованих на індивідуально-спеціалізований туристсько-рекреаційний продукт сформований згідно новітнім тенденціям сучасного способу життя зі своїми пріоритетами. Одним із таких пріоритетів є здоровий спосіб життя, омолодження та отримання насолоди від життя, все це уособлюється терміном «wellness», що означає принципово нову течію рекреаційної діяльності. Wellness – термін, що нещодавно увійшов у словники багатьох мов світу й означає стан фізичного й душевного благополуччя, прекрасний стан душі та тіла, релаксацію, відновлення сил організму через активну оздоровчу діяльність. Зрозуміло, що через основні функції та зростаючий попит на wellness на початку нинішнього століття з'явився новий підвид лікувально-оздоровчого туризму – wellness-tourism, котрий на сьогодні є одним із провідних трендів туристичної індустрії.

Аналіз останніх досліджень

Дослідження велнесу (wellness), як сучасної системи рекреації можна розглядати в межах рекреалогії, власне значною мірою формування та функціонування системи велнесу (wellness) спирається на її теоретичну базу. Найбільш цитованими у вітчизняних працях зарубіжними дослідниками велнесу (wellness) є Х. Данн, Дж. Тревіс, Д. Арделл та Г. Хеттлер. Рекреаційні інновації розглядалися такими зарубіжними авторами як: Т. Dalley, С. Case, D. Edwards, K. Killick, J. Schaverien, A. Hill, де висвітлено новітні форми роботи в рекреаційній діяльності wellness-комплексів. Деякі аспекти дослідження розглядалися у науково-популярних, медичних та рекламно-інформаційних виданнях зарубіжних авторів: К. Робертса, Х-П. Файта, Дж. Пілатес, А. Копитіна. Науковці висвітлюють певні шляхи вирішення проблем впровадження інноваційних підходів, зокрема активне впровадження арт-терапії та wellness-технологій в рекреаційну діяльність туристичної індустрії. Ефективність трансформації туристичної індустрії залежить від вирішення завдань, що стоять перед нею в епоху глобалізації, відповідно існуючим тенденціям розвитку рекреаційних потреб населення.

Невирішені проблеми

На сьогодні актуальною проблемою є визначення основних шляхів трансформації вітчизняної туристичної індустрії згідно сучасних світових тенденцій розвитку wellness-туризму. Інтеграція туристичної та wellness-індустрії дозволить урізноманітнити асортимент рекреаційних послуг вітчизняних туристських комплексів, що в подальшому дозволить залучати більше клієнтів, задовольняючи їх потреби, покращити імідж національних туристсько-рекреаційних закладів, збільшити їх прибутки та стати одним із привабливих сегментів ринку wellness-туризму.

Вивчаючи розвиток wellness-туризму, особливо досвід зарубіжних країн (Австрія, Андорра, Греція, Іспанія, Італія, Словаччина, Литва, Туреччина, Туніс та Угорщина) в його організації, ґрунтуючись на відповідних даних слід визначити систему пріоритетних рекреаційних трендів та інновацій, що на сьогодні суттєво впливають на трансформацію світової туристичної індустрії. Натомість, впровадження відповідних wellness-трендів, зокрема та розвиток wellness-туризму в цілому значно посилюють привабливість та ефективність роботи рекреаційно-оздоровчих комплексів країни, дозволять туристичній індустрії ефективніше пройти процес трансформації задовольняючи рекреаційні потреби населення широким спектром доступних форм по відновленню життєвих сил.

Метою дослідження є аналіз впливу wellness-туризму на трансформацію туристичної індустрії в Україні, що й обумовлює наступні завдання:

- проаналізувати основні дефініції системи wellness (велнесу);
- охарактеризувати основні тенденції розвитку wellness-туризму;
- систематизувати основні wellness-інновації, їх форми, види та специфіку, які дозволять краще трансформуватись туристсько-рекреаційним комплексам з метою задоволення сучасних потреб населення;
- визначити основні шляхи оптимізації wellness-діяльності в умовах трансформації туристичної індустрії України.

Виклад основного матеріалу. У 1959 році американський лікар Х. Л. Данн (Holbert Dunn) ввів в практику поняття «велнес» і першим сформулював основні принципи здорового способу життя. У 1960-і роки велнес набув великої популярності спочатку в професійних колах, а потім і в широких колах американського суспільства завдяки численним публікаціям Х. Данна, Дж. Тревіса, Д. Арделла та Г. Хеттлера. Слово «велнес» увійшло в російську мову порівняно недавно та зустрічається в різних варіантах написання (велнес, веллес, веллнес), однак рекомендуються використовувати написання велнес за аналогією з більш усталеним в російській мові словом фітнес (Wellness, 1971).

Головне завдання велнеса – запобігання та профілактика хвороб, а також ознак старіння, як зовнішніх, так і внутрішніх. Велнес – це філософія благополуччя людини в усіх сферах її буття: духовної, соціальної та фізичної. Той, хто живе згідно з філософією велнеса – вдалий, сповнений енергії, оптимістичний та бадьорий незалежно від віку. Він приділяє увагу зовнішньому вигляду свого тіла, дотримується принципів здорового харчування, помірно використовує фізичні навантаження. Основні принципи філософії велнес: рух, розумова активність, розслаблення та гармонія, краса та догляд за тілом, збалансоване харчування.

Велнес включає в себе сферу фітнесу, так як є поняттям більш широкого плану, оскільки фітнес в основну орієнтований на підтримку фізичної форми у гарному стані, а велнес орієнтований ще й на психоемоційний стан людини. Велнес має на увазі комплексне використання методик оздоровлення, що складаються з дієтології, реабілітаційних програм, психологічного оздоровлення, функціонального тренінгу, СПА-процедур і т. д. Таке поєднання помірної фізичної активності, що розслаблюють процедур і здорового харчування дає оздоровчий ефект. Слідом за цим відбувається відновлення душевної рівноваги та в цілому гармонізується стан людини (Travis, 1977).

Велнес представляє собою собі досить сильну і швидко зростаючу індустрію, яка допомагає своїм споживачам уповільнити старіння, продовжити молодість і підвищити свій життєвий тонус.

Wellness-індустрія, як інноваційний вид рекреаційної діяльності по суті функціонує на межі туристичної індустрії та медицини і, безумовно, є на сьогодні важливою складовою туристсько-рекреаційного комплексу. Якщо прослідкувати історію появи, то «SPA & wellness» (ще одна часто вживана форма інноваційної рекреаційної діяльності) з'являється наприкінці ХХ ст. та позиціонується як більш-менш самостійна сфера діяльності (Miller, 2005). Зрозуміло, що поява та формування wellness-індустрії обумовлюється історичними особливостями розвитку SPA та wellness туризму в різних країнах світу, різними концепціями розвитку цієї сфери та традиційно зумовлюється реалізацією все зростаючих запитів населення до продуктів та послуг цієї індустрії.

Аналіз літератури показав, що при дослідженні «SPA & wellness» індустрії застосовується низка різноманітних термінів. «Healthtourism» (подорожі за здоров'ям), що поширений в англomовній літературі, у фаховій літературі також вживаються терміни «wellness-tourism», «healthcare-tourism», «cure-tourism», «holistic-tourism», «well-being-tourism», «spa-tourism», «medical-tourism», «healthandwellness-tourism» тощо. Одночасно українська фахова література вживає терміни «лікувальний туризм», «санаторно-лікувальний туризм», «оздоровчий туризм», «медичний туризм», зустрічаються «SPA-туризм», «wellness-туризм» та інші інтерпретації. Однак, дослідження дефініцій цих термінів дає чітко зрозуміти, що поняття SPA та wellness-туризм є близькими, але не тотожним як за змістом, так і за обсягом поняття «лікувально-оздоровчий туризм», який вживається у вітчизняній літературі та визначений у Законі України «Про туризм». Вище перераховані терміни, що активно використовують суб'єкти туристсько-рекреаційної діяльності, по суті більш доцільно вважати підвидами лікувально-оздоровчого туризму або їх окремими формами, але на сьогодні не можна ігнорувати певні особливості, що уособлюють вище перераховані терміни.

Відповідно, якщо «spa-туризм», більш традиційний і спрямований на профілактику, реабілітацію або корекцію тіла, то «wellness» туризм є принципово новою течією, що ввійшов у наш побут недавно. Точного еквівалента в українській мові йому немає. Wellness – це термін, який на багатьох мовах світу означає стан фізичного й душевного благополуччя, гармонійний стан тіла та душі, релаксацію, відновлення сил організму через активну оздоровчу діяльність.

Wellness органічно поєднує духовні практики Сходу й високі сучасні технології, традиційні методики оздоровлення й новітні розробки в дієтології та косметології, методи традиційної й альтернативної медицини, останні досягнення фізіології й біомеханіки та індивідуальний підхід до кожного. Отже, Wellness – це гнучка система взаємозв'язку рекреаційних медичних, фізичних, психологічних, культурних і соціальних заходів, спрямованих на всебічне відновлення людини.

Рівень споживання туристсько-рекреаційних послуг є одним з важливих індикаторів якості життя. Покращення економічної ситуації, підвищення рівня життя людей дають змогу піклуватися про своє здоров'я, і тому wellness-туризм є перспективним видом туризму, а wellness-індустрія перспективним сегментом

економіки. На даний момент в Європі спостерігається тенденція динамічного розвитку спа-центрів при готелях. Якщо у 2006 р. тільки 20% гостей користувалися послугами SPA-центрів під час їх перебування в готелі, то вже в 2016 році кількість людей, що користуються оздоровчими послугами при готельних комплексах, зросла до 45–50%, а в 2018 році досягла 70%. На сьогодні за даними компанії Intelligent Spas, як мінімум кожен 3-й клієнт відвідує SPA під час перебування в готелі. В Україні повноцінних спа-центрів при готелях ще дуже мало, тоді як за кордоном 57% ринку спа-послуг припадає на центри при готелях.

Що ж стосується санаторно-курортних закладів, то біля 70% вітчизняних здравниць не орієнтовані на wellness-туризм. А, між іншим, створення сучасної «Spa» або «wellness» зони у готелі сприяє продовженню сезону перебування гостей, повному завантаженню готелю на період вихідних днів, створенню додаткових сервісних послуг, не пов'язаних з погодними умовами. І, саме головне, це дозволяє розширити бізнес, підвищити конкурентоспроможність, забезпечити стабільність підприємства вже сьогодні та на тривалу перспективу.

У нашій країні лише рекреаційно-курортні заклади, що розташовані біля великих міст, як правило обласних центрів та столиці, мають відносно непогані, як для України, можливості для «wellness weekend-tours» (велнес-туризму вихідного дня). Роки стрімкого зростання туристичної галузі минають і стає зрозуміло, що туристи стали більш розбірливими, непередбачуваними у своїх смаках та пріоритетах. І ця ситуація потребує від керівників туристичних підприємств прийняття стратегічних рішень щодо концептуальних змін у збутовій політиці та пошуку шляхів задоволення нових потреб споживачів.

Основні райони wellness-туризму в Старому Світі знаходяться у Центральній і Східній Європі, а також у Західній Європі. У колишніх соціалістичних країнах є багаті традиції курортної справи, вони мають у своєму розпорядженні широкий спектр цілющих природно-рекреаційних ресурсів, використовують сучасні ефективні методи профілактики захворювань, лікування й реабілітації пацієнтів. Встановивши порівняно низькі ціни на курортне обслуговування при високому терапевтичному ефекті, вони одержали конкурентну перевагу й контролюють значну частку європейського ринку wellness-туризму (Hall, & Page, 2014).

Нагальною є необхідність дослідження досвіду організації «SPA & wellness» індустрії справи в країнах близького зарубіжжя та впровадження інноваційних методів і технологій для стрімкого розвитку wellness-туризму в Україні. Ефективна трансформація вітчизняної туристичної індустрії передбачає інтеграцію «SPA & wellness» концепції в санаторно-курортне лікування в Україні, що на сьогоднішній день досягається наступними шляхами:

- створення медичних і (або) косметичних SPA-кабінетів на базі лікувальної або санаторно-курортної установи;
- організація SPA-зони (гармонізуюча, релаксуюча, естетична, тощо) при готелях;
- створення окремої установи SPA-комплексу в межах туристсько-рекреаційної зони.

Вдалим прикладом в цьому напрямку можуть бути туристсько-рекреаційні комплекси Тунісу, що спеціалізуються на таласотерапії. За даними Європейської

SPA асоціації (ESPA), більше 40 млн. європейців відвідують курорти принаймні один раз на рік. Домінуючим ринком для більшості SPA-дестинацій у світі є їх внутрішній ринок (до 90%) (Hall, & Page, 2014).

Дуже вдалим прикладом застосування рекреаційних інновацій може бути рекреаційно-оздоровчий комплекс «SPA-Veelnus», що розташований в зоні литовського курорту Друскінінкай. Серед його рекреаційних послуг крім, звісно, традиційних процедур цей заклад пропонує наступне широке коло інноваційних методик, серед яких:

- арфотерапія, що застосовується для розслаблення, зниження болю, при лікуванні від депресії, безсоння та підвищує життєвий і психічний тонус;
- бурштинова кімната, перебування у якій сприяє релаксації, оскільки вважається, що бурштин має властивість чинити позитивну дію на енергетику людини;
- соляна печера, основним лікувальним чинником якої є вдихання вологого іонізованого повітря, збагаченого мінералами та мікроелементами, що містяться в солі. Перебування в соляній печері позитивно впливає на дихальні шляхи, шкірні захворювання, цитовидну залозу, усі види алергії, нормалізує артеріальний тиск.

Під час проведення дослідження було вивчено пропозицію рекреаційно-лікувальних послуг кращих 70-ти курортних закладів України за 2016 р. Рейтинг було складено на основі відгуків експертів та споживачів, що оцінювали відповідні заклади за наступними критеріями: лікування, сервіс, ціна, якість, місцезнаходження, інфраструктурна доступність (Нафтуса Тур, 2016).

Результати дослідження показали, що більшість курортних закладів України працюють за традиційними формами роботи, а саме спектр лікувально-оздоровчих послуг це традиційний пакет (консультація лікаря, медично-оздоровчі процедури: ванни (знову ж таки традиційні), масаж, фізкультура, відповідне харчування). Більшість закладів немає гнучкої системи обслуговування щодо харчування, надання процедур та терміну перебування, що, безумовно, є недоліком в роботі, адже так не можуть отримати рекреаційні послуги туристи вихідного дня та ті споживачі, що не готові платити за 5-ти разове харчування або встановленні закладом мінімальні терміни перебування.

Відомо, що для вживання певної води потрібен контроль фахівця, але це стосується в основному мінеральної води, що вживається всередину але більшість термальних вод, що використовуються для зовнішнього застосування мають досить мале коло обмежень, якщо дотримуватись стандартних вимог. Зрозуміло, що таку політику слід віднести до слабких сторін в роботі санаторно-курортних закладів України.

На Закарпатті налічується понад 50 термальних джерел різної мінералізації. Найпопулярнішими центрами термальних купалень є місто Берегове, села Косино та Велятино. Також відомі своїми цілющими водами село Довге та місто Мукачеве. Але якщо порівняти сервіс в Берегове з сучасними термальними курортами Європи, то слід зазначити, що цим вимогам термальний комплекс, що належить спортивно-оздоровчій базі «Закарпаття» не відповідає. На порядок вище сервіс та політика щодо відвідувачів в термальних комплексах сіл Косино та Велятино, але і цим рекреаційним закладам ще слід втілити багато вдосконалень.

В Іршавському районі Закарпатської області розташоване одне з найбільших родовищ термальних метанових йодо-бромних вод типу джерел Хайдусобосло, що в Угорщині, з численними виходами цих вод в селах Велика Розтока, Мала Розтока, Дубрівка, Гребля, Кам'янське. Прямих аналогів термальним метановим йодо-бромним водам цього родовища в Україні немає. Саме на основі вище вказаного ресурсного потенціалу можна побудувати один із найбільших термальних комплексів України. Прикладами для наслідування можуть бути термальні комплекси «Кальдеа» (Андорра), «Аквадом» (Австрія) та інші.

Наступне, більшість рекреаційно-оздоровчих закладів України мають свою територію, розміщені в гарному природному середовищі, тобто відповідному відеоекологічним вимогам. Цю ситуацію слід віднести до позитивних сторін вітчизняних закладів оздоровлення, тим паче, що нові будівлі стали будувати з урахуванням відеоекологічних вимог.

В минулому санаторно-курортні та оздоровчі заклади України орієнтували свою діяльність на масове оздоровлення громадян. В сучасних умовах ринкових відносин основна увага зосереджується на якості оздоровчого процесу, що передбачає впровадження нових методів профілактичного лікування й оздоровлення, реабілітації, використання сучасних технологій діагностики, вивчення та застосування нетрадиційних методів медицини. При розробці інноваційних підходів розвитку треба враховувати, що споживач приймає рішення про придбання путівки не тільки керуючись лікувальною спеціалізацією закладу та ціною, а й сервісним обслуговуванням, кваліфікацією персоналу, іміджем закладу, пропозиціями культурно-розважального відпочинку.

Тема розвитку wellness-туризму в Україні викликає все більшу зацікавленість, як у потенційних клієнтів, так і у мас-медіа. Одне із свідчень тому – новий спецпроект Інтернет-порталу про здоров'я «health.info», який цілком присвячено SPA. Також «Союз Професіоналів SPA, готелів і Wellness-курортів України» сприяє в інформуванні споживачів і гостей SPA про кращі центри, салони, курорти та готелі SPA в Україні. Для цього було створено інтернет-додаток «навігатор SPA & Wellness», завдяки якому, в режимі он-лайн, клієнт може швидко знайти SPA або Wellness-об'єкт, згідно регіону його знаходження на карті України.

Минули ті часи, коли було можливо розподілити потенційних клієнтів за приналежністю до вікових груп і задовольнити потреби на базі пакетних пропозицій. На сьогодні визначають характерні риси споживачів такі як: стрімка плинність інтересів, захопленість, уподобань та вплив мінливих тенденцій моди. З'являються нові wellness-тренди. Однорідні цільові групи розпадаються на більш дрібні залежно від демографічних, соціальних і ментальних змін. Більш виразно ці тенденції відстежуються у синтезованій жіночій цільовій групі. Для ефективного задоволення потреб споживачів даної групи необхідно враховувати такі фактори як:

- дестинація має визивати у жінок почуття захищеності та комфорту;
- готелі мають бути у безпечних місцях;
- має надаватися великий спектр wellness-послуг;
- мандрівки мають орієнтуватися на задоволення специфічних жіночих потреб у SPA-процедурах;

- туристсько-рекреаційні підприємства мають орієнтуватися, в більшій мірі, на емоційно-естетичні критерії сервісу;
- пропозиція нових wellness-трендів.

Найбільшою цільовою групою для постачальників туристичних послуг стає покоління середнього віку. Воно характеризується прагненням до оптимізації життя. Пропозиції wellness-готелів, активний відпочинок, заохочувальні подорожі й пропозиції з емоційним забарвленням, туристичні послуги та продукти, що пропонують полегшення життя, економію часу й зручність (пакетні тури індивідуального типу), спрямовані на задоволення рекреаційних потреб.

Сучасні трансформації туристсько-рекреаційних комплексів зумовлені двома обставинами. Пріоритетним стає здоровий спосіб життя та росте число людей, які хочуть підтримувати гарну фізичну форму й мають потребу у відновлюючих антистресових програмах. Вони охоплюють як класичні курси лікування, так і різноманітні засоби релаксації. Друга причина переорієнтації туристсько-рекреаційних комплексів полягає в тому, що їх традиційна підтримка, у тому числі фінансова, з боку муніципалітетів і держави, у зв'язку із нестабільною економічною та політичною ситуацією в країні, скорочується. Здравніці змушені вдосконалювати свій продукт, щоб вийти на нові сегменти споживчого ринку й залучити додаткових клієнтів.

Однією із нових форм роботи для більшості українських курортів, що не потребують суттєвих перебудов оздоровчого закладу може бути – wellness weekend-tour. Оздоровчі, релаксаційні або естетичні SPA-пакети на декілька днів давно завоювали популярність на європейському ринку SPA-послуг. Така форма роботи курорту або закладу приваблива для клієнтів незалежно від пори року. З появою альтернативи традиційному оздоровчому туризму термін перебування на курорті стає більш гнучким, тобто не передбачає фіксованих курсів лікування, на відміну від лікувального-оздоровчого. Для SPA та wellness-туризму характерна набагато менша залежність від сезонних та кризових тенденцій. При переорієнтації групового туризму на індивідуальний обов'язковими критеріями є підвищення якості обслуговування, кваліфікація персоналу та належна туристична інфраструктура. Тому зростає необхідність впровадження нових послуг та технологій при організації рекреаційної діяльності для створення конкурентоспроможного туристсько-рекреаційного продукту.

Внутрішній туризм значно перевищує за об'ємом в'їзний. Все більше українців хочуть поєднувати відпочинок з оздоровленням і доглядом за зовнішністю. Філософія SPA та wellness-туризму як можливість природного оздоровлення прекрасно інтегрується до стереотипів і потреб наших співгромадян. Відповідно чому туристичний ринок України як і світу зазнає змін. Традиційні санаторні курорти перестають бути місцем лікування й відпочинку осіб похилого віку й стають полі функціональними оздоровчими центрами, розрахованими на нові цільові групи споживачів. Інтерес чоловіків до wellness і програм омолодження також зростає. Завдяки впровадженню найсучасніших лікувальних та реабілітаційних методів, новітніх технологій wellness та SPA в організацію курортної справи в комбінації з традиційним

використанням природних мінеральних вод і сприятливих кліматичних умов, Україна може зайняти гідне місце на світовому ринку туристсько-рекреаційних послуг.

Висновки

Wellness – це відображення способу життя, яке ґрунтується на формуванні емоційної гармонії душі та фізичного стану, це забезпечення фізичного, духовного й емоційного здоров'я, стиль і спосіб життя, який може комплексно задовольнити рекреаційні потреби сучасної людини. Це перехід на новий рівень розуміння якості життя, свідоме ставлення до себе, до свого психічного й фізичного здоров'я.

Отже, необхідно запроваджувати нові на вітчизняному ринку wellness-туризму форми роботи з клієнтами туристсько-рекреаційних комплексів. Орієнтуватися на основні цільові групи, які споживають wellness та SPA послуги та пов'язані з ними інноваційні технології. Впроваджувати wellness-інновації, що дозволять краще трансформуватись туристсько-рекреаційним комплексам з метою задоволення сучасних потреб населення Використовувати закордонний досвід організації wellness-туризму в діяльності туристсько-рекреаційних комплексів України.

Відповідно викладеному, однією із важливих стратегій розвитку вітчизняних оздоровчих закладів має стати гнучка політика та оптимізація стратегії рекреаційної діяльності. Сучасні тенденції розвитку рекреаційної діяльності потребують таких інновацій які б забезпечили споживачів різноманітними та якісними послугами з одного боку, а підприємствам, що надають ці послуги дали б можливість бути економічно ефективними та відповідними вимогам часу. Ефективність трансформації туристичної індустрії залежить від вирішення завдань, що стоять перед нею епоху розвитку техногенної цивілізації.

Список бібліографічних посилань

- Про курорти.* (2000). Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2026-III. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14?lang=uk>.
- Нафтуса Тур. (2016). Рейтинг санаториев Украины. Взято из <https://naftusia.com/ru/ukraina/vse-sanatorii/rejtingi/>.
- Hall, C.M., & Page, S.J. (2014). *The Geography of tourism and recreation: Environment, place and space* (4th ed.). London: Routledge.
- Miller, J.W. (2005). Wellness: The History and Development of a Concept. *Spektrum Freizeit*, 1, 84-106. Retrieved from http://www.fh-joanneum.at/aw/home/Studienangebot_Uebersicht/departament_management/gtm/fue_gtm/publikationen/~biqw/Wellness_/?lan=de.
- Tooman, H. (2009). *Wellness – A New Perspective for Leisure and Tourism: Wellness Philosophy*. Retrieved from http://pc.parnu.ee/~htooman/Teemade_esitlused/3_%20The%20Wellness%20Concept.pdf.
- Travis, J.W. (1977). *Wellness Workbook for Health Professionals*. Mill Valley, CA: Wellness Resource Center.

Wellness. (1971). In *The Compact Edition of the Oxford English Dictionary*. (Vol. 2, pp. 3738.1). Oxford: Oxford University Press.

References

- Hall, C.M., & Page, S.J. (2014). *The Geography of tourism and recreation: Environment, place and space* (4th ed.). London: Routledge [in English].
- Miller, J.W. (2005). Wellness: The History and Development of a Concept. *Spektrum Freizeit*, 1, 84-106. Retrieved from http://www.fh-joanneum.at/aw/home/Studienangebot_Uebersicht/departament_management/gtm/fue_gtm/publikationen/~biqw/Wellness_/?lan=de [in English].
- Naftusia Tur. (2016). Reiting sanatoriev Ukrainy [Rating of resorts in Ukraine]. Retrieved from <https://naftusia.com/ru/ukraina/vse-sanatorii/rejtingi/> [in Russian].
- On Resorts. (2000). Law of Ukraine dated October 5, 2000, No. 2026-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14?lang=en> [in Ukrainian].
- Tooman, H. (2009). *Wellness – A New Perspective for Leisure and Tourism: Wellness Philosophy*. Retrieved from http://pc.parnu.ee/~htooman/Teemade_esitlused/3_%20The%20Wellness%20Concept.pdf [in English].
- Travis, J.W. (1977). *Wellness Workbook for Health Professionals*. Mill Valley, CA: Wellness Resource Center [in English].
- Wellness. (1971). In *The Compact Edition of the Oxford English Dictionary*. (Vol. 2, pp. 3738.1). Oxford: Oxford University Press [in English].

DEVELOPMENT OF WELLNESS-TOURISM AND ITS INFLUENCE OF TOURIST INDUSTRY TRANSFORMATION OF UKRAINE

Lesia Ustymenko^{1a}, Nataliia Bulhakova^{2a}

¹ PhD in Pedagogic, Associate Professor; ORCID: 0000-0003-2631-1459; e-mail: ustilesia@gmail.com

² Lecturer; ORCID: 0000-0001-8910-0574; e-mail: mrs.bulgakova@ukr.net

^a Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Abstract

The purpose of the study is to analyze the impact of wellness tourism on the transformation of the tourism industry in Ukraine. Research methods. The main approaches in domestic and foreign literature on the definitions such as "SPA" and "wellness", "wellness-tourism" are analyzed. The main tendencies of wellness-tourism development and the existing problems of development of tourist-recreational complexes of Ukraine are characterized. The expediency of changes in the organization of the tourist activity and recreational complexes of Ukraine, as an element of the tourism industry transformation, is substantiated. Results. The forms of work with clients of tourist-recreational complexes that are new on the domestic market of wellness-tourism, in particular – wellness weekend-tours, have been developed. The main target groups

for wellness and SPA services and related innovative technologies have been identified. Scientific novelty. The main wellness innovations, their forms, types and specifics have been systematized that will allow tourist-recreational complexes to be better transformed in order to meet the current needs of the population. The term "wellness weekend-tours" is proposed to identify the main ways of wellness-activity optimization in the context of the tourism industry transformation in Ukraine. Practical significance. The indicative recreational innovations, based on the use of foreign experience in organizing of tourist activities and recreational complexes in Ukraine have been proposed.

Keywords: wellness; wellness-tourism; wellness-innovations; SPA services; tourist-recreational activities; transformation of the tourism industry; recreational innovations; wellness weekend-tours

